O‘zbekiston Respublikasi
Maktabgacha va maktab
ta’limi vazirligi

ISSN: 2992-9008
UDK: 37

TA’LIM VA TARAQQIYOT

Ilmiy-uslubiy jurnali

2026-YIL 5-SON

www.journal.namspi.uz

Bosh muharrir: *Namangan davlat pedagogika instituti rektori B.E.Xusanov*
Mas'ul muharrir: *Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor M.R.Qodirxonov*
Mas'ul muharrir o'rinbosari0: *Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedogogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i J.A.Yuldashev*

T A H R I R H A Y ' A T I

Aniq va tabiiy fanlar: *k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, k.f.d., prof. N.Vohidova, k.f.d., dots. M.Qodirxonov, b.f.d., dots. A.Batashov, f-m.f.n., dots., T.Abdullayev, p.f.n., dots. M.Eshnazarova, p.f.n., dots. G'.Nafasov, p.f.n., dots. M.Boltayeva.*
Texnika fanlari: *t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. A.Qayumov, PhD, dots. Sh.Xudoyqulov, PhD, dots. Abdunazarov.*
Ijtimoiy-gumanitar fanlar: *s.f.d., prof. T.Fayzullayev, tar.f.d, prof. A.Rasulov. f.f.d., prof. M.Ismoilov, i.f.d., dots. N.Sotivoldiyev, t.f.n., dots. A.Isoqboyev, f.f.n., dots. O.Mamatov, t.f.n., dots. Z.Haydarov, PhD. J.Yuldashev, PhD. A.Abdullayev.*
Pedagogika fanlari: *p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. X.Najmiddinova, p.f.d., prof. T.Ismoilov, p.f.d., prof. S.Abdullayev. p.f.d., prof., M.Y.Sobirova, p.f.d., prof., R.Zamilova, p.f.d., prof. Sh.Xujamberdiyeva, p.f.d.,dost. M.Asqarova, PhD S.Jamoldinova, PhD, dots. M.Asranboyeva.*
Filologiya fanlari: *fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, f.f.d., dots. X.Shokirova, p.f.n., dots. S.Misirov, p.f.n., dots. Sh.Ubaydullayev, PhD.,dots. P.Lutfullayev, PhD., dots. M.Yakubbayev.*

Texnik muharrir: R.Tursunov
Tahririyat manzili: Namangan shahri, Uychi ko'chasi, 316-uy.
Pochta indeksi: 160136, ***Faks:*** (0369) 227-27-21,
Email: Info@namspi.uz

"Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy-uslubiy jurnali elektron to'plam sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi ***Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA)ning 2022-yil 25-oktabrdagi № 045044 raqamli guvohnomasi*** *asosida chop etiladi. Jurnal* ***Oliy Attestatsiya komissiyasining 2024-yil 30-noyabrdagi (№ 364/5) yig'ilishi qaroriga asosan pedagogika fanlari bo'yicha*** *falsafa fanlari doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan. UDK: 37, Xalqaro standartlashtirish raqami (ISSN): 2992-9008.*

Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

NAMANGAN DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI 2026

UDK 378.1:005.6

OLIY TA'LIM MUASSASASIDA ICHKI SIFAT KAFOLATI TIZIMI TALABALAR O'QUV FAOLIYATI SIFATINI TA'MINLASH MEXANIZMI SIFATIDA: ESG 2015 VA O'ZBEKISTON ME'YORIY BAZASINING QIYOSIY TAHLILI

Ahmadjanov Dostonbek Shuxratjon o'g'li
Impuls tibbiyot instituti
E-mail: profd.ahmadjanov@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0009-0001-0203-7849

Annotatsiya. *Maqolada ESG 2015 hujjati 1-qismining 10 ta standarti O'zbekistonning amaldagi me'yoriy bazasi (O'RQ-637, PF-5847, PF-76, PQ-275, 2026-yil 28-fevraldagi milliy reyting nizomi) bilan qiyosiy-me'yoriy usulda solishtirildi. Muallif kodlashiga ko'ra, 3 ta standart talaba o'quv faoliyatiga aniq yo'l bilan yetib boradigan me'yoriy asosga ega, 5 tasi qisman, 2 tasi (1.3 va 1.6) zaif qamralgan. Milliy reytingda bevosita o'quv jarayoniga daxldor akademik blok umumiy maksimal ballning 25–37,5% ini tashkil etadi. Talabalar soni 2021/22–2025/26 yillarda 808,4 mingdan 1535 mingga (+89,9%) oshgani sharoitida PDCA sikliga tayangan ichki mexanizm taklif etildi.*

Kalit so'zlar: *ichki sifat kafolati, ESG 2015, talabaning o'quv faoliyati, PDCA sikli, milliy reyting, akkreditatsiya, talabalar ovozi, sifat ishi*

ВНУТРЕННЯЯ СИСТЕМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА ВУЗА КАК МЕХАНИЗМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ESG 2015 И НОРМАТИВНОЙ БАЗЫ УЗБЕКИСТАНА

Ахмаджанов Достонбек Шухратжон угли
Медицинский институт «Импульс»

Аннотация. *В статье методом сравнительно-нормативного анализа сопоставлены 10 стандартов части 1 ESG 2015 с действующей нормативной базой Узбекистана (ЗРУ-637, УП-5847, УП-76, ПП-275, положение о национальном рейтинге от 28.02.2026). По авторскому кодированию 3 стандарта имеют нормативную опору с ясным путём влияния на учебную деятельность студентов, 5 охвачены частично, 2 (1.3 и 1.6) слабо. Академический блок рейтинга, прямо связанный с учебным процессом, составляет 25–37,5% максимального балла. В условиях роста контингента с 808,4 до 1535 тыс. (+89,9%) предложен внутренний механизм на основе цикла PDCA.*

Ключевые слова: *внутреннее обеспечение качества, ESG 2015, учебная деятельность студентов, цикл PDCA, национальный рейтинг, аккредитация, голос студентов, работа по качеству*

THE INTERNAL QUALITY ASSURANCE SYSTEM OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTION AS A MECHANISM FOR ENSURING THE QUALITY OF STUDENTS' LEARNING ACTIVITY: A COMPARATIVE ANALYSIS OF ESG 2015 AND THE REGULATORY FRAMEWORK OF UZBEKISTAN

Ahmadjanov Dostonbek Shukhratjon ugli
Impuls Medical Institute

Abstract. *The article compares the ten standards of Part 1 of ESG 2015 with the current regulatory framework of Uzbekistan (Law ZRU-637, Decrees PF-5847 and PF-76, Resolution PQ-275, the national ranking regulation of 28 February 2026) using comparative normative analysis. According to the author's coding, 3 standards have a regulatory basis with a clear path to students' learning activity, 5 are partly covered and 2 (1.3 and 1.6) are weakly covered. The academic block of the national ranking, which directly concerns teaching and learning, accounts for 25-37.5% of the maximum score. Given enrolment growth from 808.4 to 1535 thousand (+89.9%), an internal mechanism based on the PDCA cycle is proposed.*

Keywords: *internal quality assurance, ESG 2015, student learning activity, PDCA cycle, national ranking, accreditation, student voice, quality work*

KIRISH

Universitetda sifat haqida gap ketganda, odatda, ikki xil manzara koʻz oldiga keladi. Birinchisida hisobotlar, tekshiruv dalolatnomalari, reyting jadvallari va akkreditatsiya guvohnomasi turadi. Ikkinchisida esa auditoriyada oʻtirgan, topshiriq ustida bosh qotirayotgan, oʻqituvchidan izoh kutayotgan yoki kutmay qoʻygan talaba bor. Bu ikki manzara bir-biriga qanchalik yaqin boʻlsa, sifat tizimi shunchalik maʼnoli boʻladi. Agar ular oʻrtasida masofa katta boʻlsa, hujjatlar koʻpayadi-yu, talabaning oʻqishida deyarli hech narsa oʻzgarmaydi. Shu sababli ichki sifat kafolati tizimini maʼmuriy funksiya sifatida emas, balki talaba oʻquv faoliyatiga taʼsir koʻrsatuvchi boshqaruv mexanizmi sifatida tahlil qilish zarurati tugʻiladi.

Oʻzbekiston oliy taʼlimi oxirgi besh yilda miqdoriy jihatdan misli koʻrilmagan surʼatda kengaydi, sifat masalasi esa endigina mustaqil institutsional shaklga kira

13.00.00. – PEDAGOGIKA FANLARI
JOURNAL.NAMSPI.UZ
ISSN: 2992-9008; UDK: 37

boshladi. Milliy agentlikning tashkil etilishi, yangi reyting nizomi va akkreditatsiya talablarining qayta ko‘rib chiqilishi tashqi kafolat qatlamini mustahkamlamoqda. Lekin tashqi baholash qanchalik puxta bo‘lmasin, u o‘qituvchining har haftalik ish uslubiga, talabaga beriladigan teskari aloqaning tezligiga, fan dasturining yangilanish chastotasiga faqat OTM ichidagi mexanizm orqali yetib boradi. Masalaning amaliy o‘tkirligi ham shunda.

Xalqaro adabiyotda bu muammo uzoq vaqtdan beri muhokama qilinadi. Yevropa oliy ta’lim hududida sifat kafolati bo‘yicha standartlar va tavsiyalar (ESG 2015) ichki kafolatni 10 ta standartga ajratadi va ularning markaziga talabaga yo‘naltirilgan o‘qitishni qo‘yadi [1]. Hujjatning o‘ziga xosligi shundaki, u OTMga tayyor protsedura buyurmaydi: standart “nima” bo‘lishi kerakligini aytadi, “qanday” degan savolga esa tavsiyalar orqali ochiq javob beradi [1]. Bu yondashuv milliy tizimlarga moslashuv imkonini beradi, ammo ayni paytda standartni rasmiy talabga aylantirib, uning mazmunini yo‘qotib qo‘yish xavfini ham tug‘diradi.

Sifatning o‘zi nima degan savolga L. Harvey va D. Green bergan javob hamon tahliliy asos bo‘lib xizmat qiladi. Ular sifatni beshta talqinda ko‘rib chiqqan: istisno (exceptional), mukammallik yoki izchillik, maqsadga muvofiqlik (fitness for purpose), sarflangan mablag‘ga yarasha qiymat va transformatsiya [2]. Mualliflar fikricha, oliy ta’lim uchun eng mos talqin transformatsion sifat, ya’ni talabaning o‘zida ro‘y beradigan o‘zgarish, uni kengaytirish va imkoniyatlarini oshirishdir [2]. Bu tezisning boshqaruv uchun xulosasi oddiy: agar sifat talabadagi o‘zgarish bilan o‘lchansa, ichki kafolat tizimi ham shu o‘zgarishni kuzatadigan vositalarga ega bo‘lishi lozim.

G. Gibbs bu masalani empirik tadqiqotlar sintezi asosida yanada aniqlashtirgan. U sifat o‘zgaruvchilarini uch guruhga ajratadi: kirish shartlari (presage), jarayon (process) va natija (product) [3]. Uning xulosasiga ko‘ra, resurslar hajmi yoki ilmiy reyting kabi kirish ko‘rsatkichlari talabaning bilim o‘sishini kuchsiz bashorat qiladi, guruh kattaligi, o‘qituvchi bilan muloqot, teskari aloqaning sifati va talabaning o‘quv

faolligi kabi jarayon ko‘rsatkichlari esa ancha kuchli bashoratchi hisoblanadi [3]. Gibbs tahlilidan kelib chiqadigan ogohlantirish ham bor: ko‘plab milliy tizimlar o‘lchash oson bo‘lgan ko‘rsatkichlarni yig‘adi, o‘lchash qiyin, ammo muhim jarayonlar esa nazoratdan chetda qoladi.

Ichki kafolatning tashkiliy tomoni M. Elken va B. Stensaker taklif etgan “sifat ishi” (quality work) tushunchasida yaxshi ochilgan [4]. Mualliflar sifat kafolatini rasmiy tuzilmalar va protseduralar bilan cheklamaydi; ular OTM xodimlari kundalik faoliyatida sifatni ta’minlash uchun qiladigan, ko‘pincha hujjatlashtirilmaydigan ishni ham tahlil maydoniga kiritadi [4]. Bu nuqtai nazardan sifat madaniyati buyruq bilan joriy etilmaydi: u kafedra yig‘ilishidagi muhokama, hamkasbning darsini kuzatish, talaba shikoyatiga o‘z vaqtida javob berish kabi mayda amaliyotlardan shakllanadi.

Boshqaruv nazariyasida uzluksiz takomillashtirish g‘oyasi W.E. Deming nomi bilan bog‘liq. Uning “Rejalashtirish – Bajarish – Tekshirish – Harakat” (PDCA) sikli jarayonni bir martalik tekshiruv emas, takrorlanuvchi o‘rganish halqasi sifatida tasavvur qiladi [5]. Deming yakuniy nazoratga tayanib sifatga erishib bo‘lmasligini, sifat jarayonning o‘ziga singdirilishi kerakligini qat’iy ta’kidlagan [5]. Oliy ta’limga ko‘chirilganda bu fikr shuni anglatadi: semestr oxiridagi imtihon natijasi sifatning “yakuniy nazorati”dir, ammo uni yaxshilash uchun semestr davomida ishlaydigan halqa kerak.

Rus tilidagi ta’lim menejmenti adabiyotida M.M. Potashnik maktab va ta’lim muassasasida sifatni boshqarishni maqsadlar, jarayon va natija o‘rtasidagi muvofiqlikni ta’minlash faoliyati sifatida talqin qilgan [6]. Mahalliy tadqiqotlarda esa texnika OTMlarida ta’lim sifatini baholash va boshqarish muammolari alohida mavzu sifatida ko‘tarilgan [7]. Shunga qaramay, ESG standartlarini O‘zbekistonning yangi, 2025–2026-yillarda shakllangan me’yoriy bazasi bilan standart-ma-standart solishtiradigan va bu solishtirishni talabaning o‘quv faoliyatiga ta’sir yo‘li nuqtai nazaridan ko‘rib chiqadigan

ishlar deyarli uchramaydi. Ushbu bo‘shliqni to‘ldirish maqolaning ilmiy yangiligini belgilaydi.

Talaba o‘quv faoliyati sifatining o‘zi haqida ham bir izoh zarur. J. Biggs va C. Tang taklif etgan konstruktiv moslashuv (constructive alignment) modeliga ko‘ra, o‘qitish maqsadlari, o‘quv faoliyati turlari va baholash topshiriqlari bir-biriga muvofiq bo‘lsagina talaba chuqur o‘rganishga yo‘naltiriladi [8]. Demak, talabaning qanday o‘qishi uning shaxsiy fazilatlarigagina emas, OTM loyihalagan o‘quv muhitiga ham bog‘liq. Ichki sifat kafolati aynan shu muhitni loyihalash va qayta loyihalash vositasidir.

Tadqiqot maqsadi — ESG 2015 1-qismining 10 ta standartini O‘zbekiston me’yoriy bazasi bilan qiyosiy-me’yoriy tahlil qilish orqali talaba o‘quv faoliyati sifatiga ta’sir yo‘llaridagi bo‘shliqlarni aniqlash va ularni bartaraf etishga qaratilgan, PDCA sikliga asoslangan ichki sifat kafolati mexanizmini ishlab chiqish.

MATERIALLAR VA METODLAR

Tadqiqot materiali uch guruh hujjatlardan iborat. Birinchi guruhni xalqaro me’yoriy matn — ESG 2015 hujjatining 1-qismi tashkil etadi; tahlilda standartlarning o‘zi bilan birga ularga ilova qilingan tavsiyalar ham hisobga olindi [1]. Ikkinchi guruh milliy me’yoriy hujjatlardan tuzildi: “Ta’lim to‘g‘risida”gi O‘RQ-637-son Qonun [9], Oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi (PF-5847) [10], kredit-modul tizimini joriy etish bilan bog‘liq Vazirlar Mahkamasining 824-son qarori [11], PF-76-son Farmon [12], Ta’lim sifatini ta’minlash milliy agentligi to‘g‘risidagi Nizom (PQ-275) [13] hamda agentlik direktorining 2026-yil 28-fevraldagi buyrug‘i bilan tasdiqlangan OTMlar milliy reytingini yuritish tartibi [14]. Uchinchi guruhga rasmiy statistika kiradi: Milliy statistika qo‘mitasining talabalar kontingenti bo‘yicha ma’lumotlari [15], professor-o‘qituvchilar soni [16] va Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2025-yil yakunlari bo‘yicha brifing materiallari [17].

Asosiy metod qiyosiy-me’yoriy tahlildir. Har bir ESG standarti uchun milliy hujjatlarda unga mazmunan mos keladigan normalar izlandi, so‘ngra topilgan norma

talabaning o‘quv faoliyatiga qanday yo‘l bilan ta’sir qilishi mumkinligi tavsiflandi. Muallif kodlashida uch daraja ishlatildi. “Aniq” darajasi me’yoriy asos mavjud bo‘lib, u talaba bilan bevosita bog‘langan protsedura yoki ko‘rsatkichni nazarda tutgan holatga berildi. “Qisman” darajasi norma mavjud, ammo u institutsional darajada qolib, talaba tajribasiga yetib borish yo‘li noaniq bo‘lgan holatni bildiradi. “Zaif” darajasi esa standart mazmuni milliy hujjatlarda umumiy deklaratsiya shaklida uchragan yoki deyarli uchramagan holatga qo‘yildi. Bu kodlash sifat jihatidan talqinga asoslangan va mustaqil ekspertlar tomonidan qayta tekshirilishi kerak; maqolada u gipoteza yaratuvchi vosita sifatida qo‘llanadi.

Ikkinchi metod — rasmiy statistika asosida oddiy hisob-kitoblar: yillik o‘sish sur’ati, o‘rtacha yillik murakkab o‘sish sur’ati va talaba–o‘qituvchi nisbati. Uchinchi metod — modellashtirish: tahlil natijalari asosida PDCA sikli bosqichlari bo‘yicha mas’ul tuzilma, vosita va indikatorlarni belgilovchi ichki mexanizm loyihasi tuzildi. Nazariy talqin uchun Harvey–Green sifat konsepsiyalari [2], Gibbs tasnifi [3] va “sifat ishi” tushunchasi [4] tayanch qilib olindi. Tadqiqotda birlamchi so‘rovnoma yoki tajriba ma’lumotlari ishlatilmadi; taklif etilgan mexanizm keyingi bosqichda tajriba-sinovdan o‘tkaziladi.

NATIJALAR

Kontekst: kengayish sur’ati va sifat yuklamasi

Tahlilni miqdoriy fon bilan boshlash maqsadga muvofiq, chunki ichki kafolat tizimiga tushadigan yuklama kontingent hajmiga bevosita bog‘liq. Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlariga ko‘ra, talabalar soni 2021/22 o‘quv yilida 808,4 ming kishi bo‘lgan bo‘lsa, 2025/26 o‘quv yilida 1535 ming kishiga yetgan [15].

Hisob-kitoblar o‘sishning bir tekis kechmaganini ko‘rsatadi. 2022/23 yilda kontingent oldingi yilga nisbatan 28,9% ga (1042,1 / 808,4 = 1,289), 2023/24 yilda 26,1% ga (1314,5 / 1042,1 = 1,261) oshgan. Keyingi ikki yilda sur’at sezilarli pasaygan: 2024/25 yilda 9,0% (1432,8 / 1314,5 = 1,090), 2025/26 yilda esa 7,1% [15]. To‘rt yil davomida umumiy

o‘sish 89,9% ni (1535 / 808,4 = 1,899) tashkil etgan, bu o‘rtacha yillik murakkab o‘sish sur’atining taxminan 17,4% ga teng ekanini anglatadi (1,899^0,25 ≈ 1,174). 2025/26 yilda talabalarning 782,9 mingi ayollar, 752,1 mingi erkaklar bo‘lib, ayollar ulushi 51,0% ga yetgan [15].

Kengayishning ikkinchi tomoni o‘qituvchi resursidir. 2024/25 o‘quv yili boshida professor-o‘qituvchilar soni 49,6 ming kishi bo‘lgan [16]. Shu yilgi kontingent bilan solishtirsak, bitta o‘qituvchiga o‘rtacha 28,9 nafar talaba to‘g‘ri keladi (1432,8 / 49,6). Gibbs tahlili nuqtai nazaridan bu raqam juda muhim, chunki u guruh hajmi va o‘qituvchi bilan muloqot imkoniyatini, demak, jarayon ko‘rsatkichlarini bevosita cheklaydi [3]. Vazirlik brifingiga ko‘ra, oliy ta’lim qamrovi 44% dan oshgan, masofaviy shaklda kadr tayyorlovchi OTMlar soni 21 tadan 52 taga ko‘paygan [17]. Masofaviy ta’lim ulushining ortishi talabaning mustaqil o‘quv faoliyatini sifat kafolatining asosiy obyektiga aylantiradi: auditoriyada kuzatib bo‘lmaydigan jarayonni boshqa vositalar bilan ko‘rish kerak bo‘ladi.

ESG standartlari va milliy me’yoriy baza: qiyosiy xarita

Qiyosiy tahlil natijalari 1-jadvalda jamlangan. Jadvalda har bir standart uchun milliy asos, talaba o‘quv faoliyatiga ta’sir yo‘li va muallif aniqlagan bo‘shliq yoki taklif ko‘rsatilgan.

1-jadval. ESG 2015 1-qism standartlari va O‘zbekiston me’yoriy bazasining qiyosiy tahlili

ESG standarti	O‘zbekistondagi me’yoriy asos	Talaba o‘quv faoliyatiga ta’sir yo‘li	Bo‘shliq / taklif (kodlash darajasi)
1.1. Sifat kafolati siyosati	O‘RQ-637 (ta’lim sifatini ta’minlash umumiy normalari); PF-76	Siyosat talabaning huquq va majburiyatlarini, sifat bo‘yicha	OTM darajasida ochiq e’lon qilinadigan, talabalar

13.00.00. – PEDAGOGIKA FANLARI
JOURNAL.NAMSPI.UZ
ISSN: 2992-9008; UDK: 37

ESG standarti	O‘zbekistondagi me’yoriy asos	Talaba o‘quv faoliyatiga ta’sir yo‘li	Bo‘shliq / taklif (kodlash darajasi)
	(milliy agentlik); PF-5847 maqsadlari	kutilmalarni belgilaydi	ishtirokida qabul qilinadigan siyosat talabi aniq emas (qisman)
1.2. Dasturlarni loyihalash va tasdiqlash	VM 824-son qarori, kredit-modul tizimi; PF-5847 dagi kredit tizimiga o‘tish maqsadi	Dastur o‘quv natijalari va kredit hajmi talabaning yuklamasini belgilaydi	Asos mavjud; o‘quv natijalari va baholash topshiriqlarining moslashuvini tekshirish tartibini kiritish lozim (aniq)
1.3. Talabaga yo‘naltirilgan o‘qitish, ta’lim va baholash	Kredit-modul tizimidagi mustaqil ta’lim va baholash tarkibi (VM 824)	Baholash shakli talabaning qanday o‘qishini bevosita yo‘naltiradi	Formativ baholash, teskari aloqa muddati va apellyatsiya-shikoyat tartibiga oid institutsional standart yo‘q (zaif)
1.4. Talabalarni qabul qilish, rivojlanishi, tan olish va attestatsiya	O‘RQ-637; kredit-modul tizimi; qabul va attestatsiya tartiblari	Kreditlarni tan olish talabaning harakatchanligi va individual traektoriyasini ta’minlaydi	Asos mavjud; talaba rivojlanishini semestrlar kesimida kuzatish indikatorlari zarur (aniq)

ESG standarti	O‘zbekistondagi me’yoriy asos	Talaba o‘quv faoliyatiga ta’sir yo‘li	Bo‘shliq / taklif (kodlash darajasi)
1.5. O‘qituvchilar	Milliy reyting I bloki: ilmiy darajali PO‘ ulushi, o‘rtacha yosh, talaba–o‘qituvchi nisbati	O‘qituvchi malakasi o‘qitish sifati orqali talaba natijasiga ta’sir qiladi	Ko‘rsatkichlar kirish shartlarini o‘lchaydi, o‘qitish mahoratini rivojlantirish va hamkasblar kuzatuvi talab etilmaydi (qisman)
1.6. O‘quv resurslari va talabalarni qo‘llab-quvvatlash	Reyting I blokidagi “ta’lim sharoitlari” indikatori	Resurs va maslahat xizmati talabaning o‘qishdagi qiyinchiliklarini yengillashtiradi	Tyutorlik, akademik maslahat, psixologik yordam xizmatlari uchun me’yoriy talab va indikator yo‘q (zaif)
1.7. Axborotni boshqarish	Reyting IV blokidagi raqamlashtirish indikatori; OTMlar elektron tizimlari	O‘zlashtirish va davomat ma’lumoti xavf guruhini erta aniqlashga imkon beradi	Ma’lumot hisobot uchun yig‘iladi, qaror qabul qilish halqasiga ulanmagan (qisman)

ESG standarti	O‘zbekistondagi me’yoriy asos	Talaba o‘quv faoliyatiga ta’sir yo‘li	Bo‘shliq / taklif (kodlash darajasi)
1.8. Jamoatchilikni xabardor qilish	O‘RQ-637 dagi ochiqlik normalari; reyting natijalarini e’lon qilish	Abituriyent va talaba tanlovini asoslangan qiladi	Dastur darajasidagi natijalar (bandlik, o‘zlashtirish) ochiq e’lon qilinishi talab etilmaydi (qisman)
1.9. Dasturlarni doimiy monitoring va davriy ko‘rib chiqish	Reyting doirasidagi har yilgi umummilliy so‘rovnoma; VM 824 dagi dastur talablari	Monitoring natijasi keyingi semestr dasturiga o‘zgartirish kiritadi	Dasturni davriy qayta ko‘rib chiqish sikli va unda talaba vakili ishtiroki belgilanmagan (qisman)
1.10. Davriy tashqi sifat kafolati	PF-76, PQ-275 (milliy agentlik); akkreditatsiya; milliy reyting nizomi	Tashqi baholash ichki tizimni ishlashga undaydi	Asos mavjud; tashqi baholash ichki tizim samaradorligini ham tekshirishi kerak (aniq)

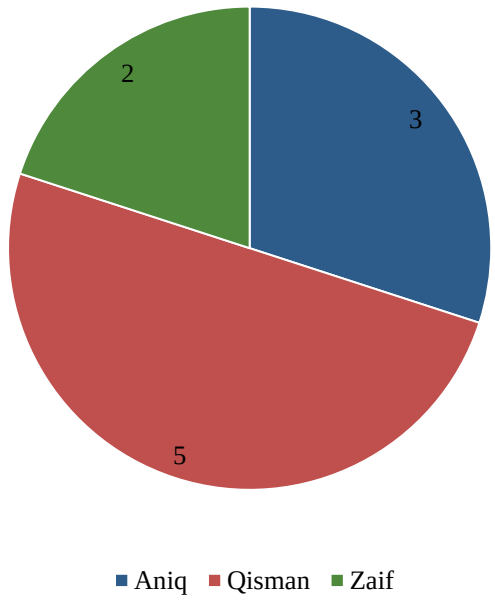
Manba: ESG 2015 [1], O‘RQ-637 [9], PF-5847 [10], VM 824-son qarori [11], PF-76 [12], PQ-275 [13] va milliy reyting nizomi [14] asosida muallif tomonidan tuzilgan. Kodlash darajasi muallif bahosi.

1-jadvaldan ko‘rinadiki, 10 ta standartdan 3 tasi (1.2, 1.4, 1.10) “aniq” darajada, 5 tasi (1.1, 1.5, 1.7, 1.8, 1.9) “qisman” va 2 tasi (1.3, 1.6) “zaif” darajada qamralgan. Bu taqsimotda bitta qonuniyat ko‘zga tashlanadi. Eng yaxshi qamralgan standartlar tizim darajasidagi tuzilmaviy masalalar bilan bog‘liq: dastur arxitekturasi, kredit hisobi, tashqi

13.00.00. – PEDAGOGIKA FANLARI
JOURNAL.NAMSPI.UZ
ISSN: 2992-9008; UDK: 37

baholash. Eng zaif qamralgan ikki standart esa talabaning kundalik o‘quv tajribasiga eng yaqin turgan standartlardir. ESG hujjatida 1.3 standartiga ilova qilingan tavsiyalar talabaning avtonomiyasini rivojlantirish, o‘qitish usullarini muntazam baholash, baholash mezonlarini oldindan e’lon qilish va talabalar shikoyatlari uchun rasmiy tartib mavjud bo‘lishini nazarda tutadi [1]. Milliy hujjatlarda baholash tarkibi kredit-modul tizimi doirasida belgilangan bo‘lsa-da [11], baholashning talaba o‘rganishiga xizmat qiluvchi, ya’ni formativ funksiyasi me’yoriy darajada ko‘rsatilmagan.

Bu taqsimot 1-rasmda yaqqol ko‘rinadi: standartlarning yarmi qisman qamralgan, aniq va zaif darajalar birgalikda qolgan yarmini tashkil etadi.

1-rasm. ESG 2015 1-qism standartlarining O‘zbekiston me’yoriy bazasida qamralish darajasi bo‘yicha taqsimoti, standartlar soni

Manba: 1-jadvaldagi muallif kodlashi asosida tuzilgan. Aniq – 1.2, 1.4, 1.10; qisman – 1.1, 1.5, 1.7, 1.8, 1.9; zaif – 1.3, 1.6.

Bu bo‘shliqning amaliy narxini xalqaro meta-tahlillar yaxshi ko‘rsatadi. J. Hattie sintezida formativ baholashning (formative evaluation) ta’sir hajmi d=0,90, teskari aloqaniki d=0,73 ga teng, holbuki barcha omillar uchun o‘rtacha “burilish nuqtasi” d=0,40 deb olingan [18]. D. Nicol va D. Macfarlane-Dick sifatli teskari aloqa talabaning o‘z-o‘zini

13.00.00. – PEDAGOGIKA FANLARI
JOURNAL.NAMSPI.UZ
ISSN: 2992-9008; UDK: 37

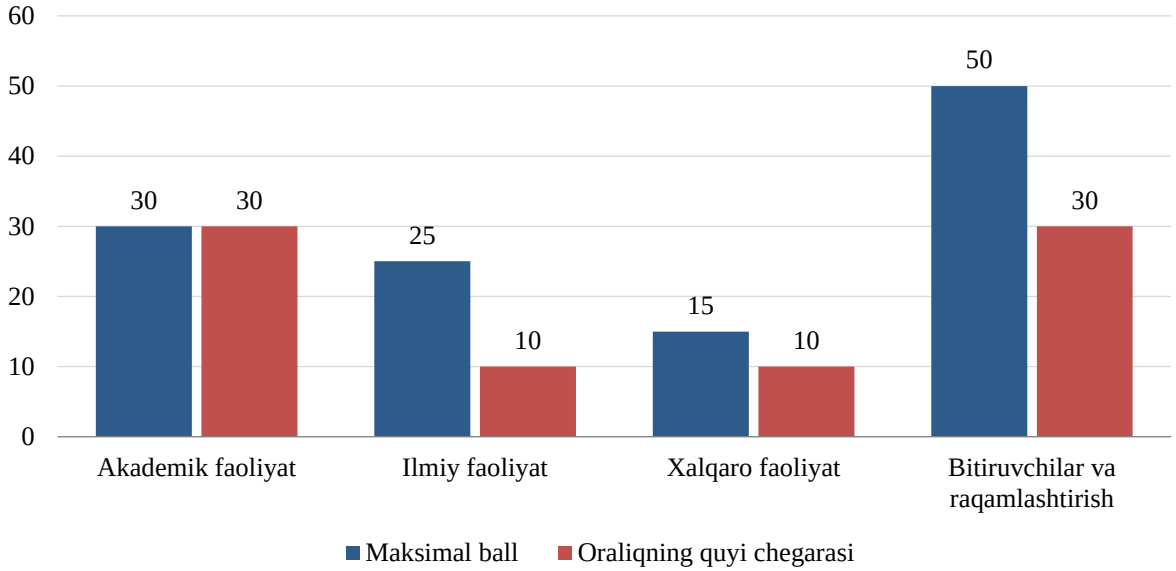
boshqarish qobiliyatini rivojlantirishini asoslab, buning yetti tamoyilini taklif qilgan [19]. Demak, 1.3 standartidagi bo‘shliq ikkinchi darajali texnik masala emas: o‘quv natijasiga eng kuchli ta’sir ko‘rsatuvchi vositalar aynan shu standart ichida joylashgan.

1.6 standarti bo‘yicha vaziyat boshqacha, ammo xulosa o‘xshash. Milliy reytingning akademik bloki “ta’lim sifati va sharoitlar”ni o‘lchaydi [14], biroq bu ko‘rsatkich asosan infratuzilmaga qaratilgan. ESG esa resurslar bilan bir qatorda talabani qo‘llab-quvvatlash xizmatlarini — maslahat, yo‘naltirish, turli ehtiyojli talabalarga moslashgan yordamni — talab qiladi [1]. Yiliga o‘rtacha 17,4% o‘sgan kontingent va 28,9 nafar talabaga bitta o‘qituvchi nisbati sharoitida bunday xizmatlarning yo‘qligi birinchi kurs talabalarining moslashuvi uchun alohida xavf tug‘diradi.

1.7 standarti bilan bog‘liq holatni “ma’lumot bor, halqa yo‘q” deb ta’riflash mumkin. OTMlarda talaba kontingenti, davomat va o‘zlashtirish bo‘yicha elektron ma’lumot yig‘iladi, reyting esa raqamlashtirishni alohida baholaydi [14]. D. Ifenthaler va J. Yau 46 ta asosiy tadqiqotni o‘rganib, o‘quv analitikasi talaba muvaffaqiyatiga faqat ma’lumot asosida aniq intervensiya qilingan holatda xizmat qilishini ko‘rsatgan [20]. Ma’lumotning o‘zi talabaga yordam bermaydi; uni kim, qachon va qanday qarorga aylantirishi belgilanmagan ekan, 1.7 standarti rasmiy talab sifatida qoladi.

Milliy reyting tuzilmasi va talaba o‘quv faoliyati

Tashqi kafolatning eng yangi vositasi bo‘lgan milliy reyting ichki tizim ustuvorliklarini ko‘p jihatdan belgilab beradi, chunki OTMlar reytingda qaysi ko‘rsatkich qadrlansa, shunga e’tibor qaratadi. Nizomga ko‘ra reyting to‘rt blokdan iborat: akademik faoliyat — 30 ball, ilmiy faoliyat — 10–25 ball, xalqaro faoliyat — 10–15 ball, bitiruvchilar va raqamlashtirish — 30–50 ball [14]. 2-rasmda bloklarning maksimal ballari va oraliqning quyi chegarasi ko‘rsatilgan.

2-rasm. OTMlar milliy reytingi bloklari bo‘yicha ballar

Manba: Ta’lim sifatini ta’minlash milliy agentligi direktorining 2026-yil 28-fevraldagi buyrug‘i bilan tasdiqlangan nizom asosida muallif tomonidan tuzilgan [14]. Oraliqlar: akademik faoliyat – 30 ball; ilmiy faoliyat – 10–25 ball; xalqaro faoliyat – 10–15 ball; bitiruvchilar va raqamlashtirish – 30–50 ball.

Bloklarning maksimal ballari yig‘indisi 120 ni, quyi chegaralar yig‘indisi esa 80 ni tashkil etadi. Bu oraliqlar bloklar vaznining qat’iy emasligini, ya’ni reyting toifasiga ko‘ra (ijtimoiy-gumanitar, amaliy, tibbiyot, ijod) qayta taqsimlanishi mumkinligini ko‘rsatadi [14]. Hisob-kitob shuni ko‘rsatadiki, o‘quv jarayoniga bevosita daxldor akademik blokning ulushi 25% (30 / 120) dan 37,5% (30 / 80) gacha o‘zgaradi. Bitiruvchilar va raqamlashtirish blokining ulushi esa 37,5% (30 / 80) dan 41,7% (50 / 120) gacha bo‘lishi mumkin.

Bu tuzilma ikki xil talqinga ochiq. Ijobiy jihatdan, bitiruvchilarning bandligi, ishga joylashish muddati va o‘rtacha daromadi Harvey–Green tasnifidagi “maqsadga muvofiqlik” talqiniga yaqin natija ko‘rsatkichlaridir [2; 14]. Ular OTMni talaba o‘qishining yakuniy mahsuli uchun javobgar qiladi. Salbiy jihatdan, bu ko‘rsatkichlar kechikkan signaldir: bitiruvchi ishga joylashgan paytda uni o‘qitgan dastur allaqachon o‘zgarib bo‘lgan bo‘lishi mumkin. Gibbs atamalarida aytganda, reytingda kirish (ilmiy

darajali o‘qituvchilar ulushi, o‘rtacha yosh) va natija (bandlik, daromad) ko‘rsatkichlari keng ifodalangan, jarayon ko‘rsatkichlari esa asosan umummilliy so‘rovnoma orqali bilvosita aks etadi [3; 14]. Aynan shu oraliq bo‘shliqni ichki kafolat tizimi to‘ldirishi kerak.

PDCA sikliga asoslangan ichki mexanizm

Yuqoridagi tahlil asosida muallif OTM darajasida ishlaydigan ichki sifat kafolati mexanizmini taklif qiladi (2-jadval). Mexanizm Deming siklining to‘rt bosqichiga quriladi [5] va har bir bosqichda talabaning o‘quv faoliyatiga oid kamida bitta jarayon indikatorini kuzatishni nazarda tutadi. Sikl uzunligi bitta semestrga teng, dastur darajasidagi chuqur tahlil esa yiliga bir marta, milliy so‘rovnoma natijalari e’lon qilingandan keyin o‘tkaziladi.

2-jadval. Muallif taklif etgan ichki sifat kafolati mexanizmi: PDCA bosqichlari bo‘yicha mas’ul tuzilma, vosita va indikator

PDCA bosqichi	Mas’ul tuzilma	Asosiy vosita	Indikator (talaba o‘quv faoliyatiga oid)
Rejalashtirish (Plan)	Dastur kengashi (kafedra mudiri, yetakchi o‘qituvchilar, ish beruvchi va talaba vakili)	O‘quv natijalari – faoliyat – baholash moslik matritsasi; semestr uchun sifat maqsadlari	Baholash mezonlari oldindan e’lon qilingan fanlar ulushi; talaba yuklamasining kredit hajmiga muvofiqligi
Bajarish (Do)	Kafedralar va fan o‘qituvchilari; tyutorlik xizmati	Formativ baholash topshiriqlari; teskari aloqa muddati bo‘yicha	Teskari aloqa beriladigan o‘rtacha muddat (ish kuni); maslahat

PDCA bosqichi	Mas'ul tuzilma	Asosiy vosita	Indikator (talaba o'quv faoliyatiga oid)
		ichki standart; birinchi kurs uchun akademik maslahat	xizmatidan foydalangan birinchi kurs talabalari ulushi
Tekshirish (Check)	OTM sifat kafolati bo'limi; talabalar kengashi	Semestr ichidagi qisqa talaba so'rovnomasi; o'zlashtirish va davomat ma'lumotlari tahlili; hamkasblar dars kuzatuvi	Oraliq nazoratda past natija ko'rsatgan talabalarning yakuniy nazoratdagi o'sishi; xavf guruhiga o'z vaqtida aniqlangan talabalar ulushi
Harakat (Act)	Ilmiy kengash; dastur kengashi	Tuzatish rejasi; dastur va fan sillabusiga o'zgartirish; natijalarni talabalarga qaytarish ("siz aytdingiz – biz qildik" hisoboti)	Tuzatish rejasidagi bajarilgan tadbirlar ulushi; talabalar taklifi asosida kiritilgan o'zgarishlar soni

Manba: Deming sikli [5], ESG 2015 [1], Gibbs tasnifi [3] va 1-jadval natijalari asosida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Mexanizmning birinchi xususiyati — har bir bosqich 1-jadvalda aniqlangan konkret bo‘shliqqa javob beradi. Rejalashtirish bosqichidagi moslik matritsasi Biggs va Tangning konstruktiv moslashuv g‘oyasini amaliy vositaga aylantiradi [8] va 1.2 standartidagi tekshirish tartibini to‘ldiradi. Bajarish bosqichidagi teskari aloqa standarti va tyutorlik 1.3 hamda 1.6 standartlaridagi eng jiddiy bo‘shliqlarga qaratilgan. Tekshirish bosqichi 1.7 standartidagi “ma’lumot bor, halqa yo‘q” muammosini hal qilishga mo‘ljallangan: ma’lumot hisobot uchun emas, aniq talabaga yordam uchun ishlatiladi. Harakat bosqichi esa 1.9 standartidagi davriy ko‘rib chiqishni talabalar ishtirokida yopiladigan halqaga aylantiradi.

Ikkinchi xususiyat — indikatorlar tanlovida kirish ko‘rsatkichlaridan qochilgan. Ilmiy darajali o‘qituvchilar ulushi yoki auditoriya fondi hajmi tashqi reytingda allaqachon o‘lchanadi [14]; ichki mexanizm ularni takrorlamasdan, Gibbs ko‘rsatgan jarayon o‘zgaruvchilariga e’tibor qaratadi [3]. Teskari aloqa muddati, xavf guruhini erta aniqlash, talaba taklifiga javob — bularning barchasi o‘lchanishi mumkin bo‘lgan, ammo hozirgi me’yoriy bazada talab qilinmaydigan ko‘rsatkichlardir.

Uchinchi xususiyat tuzilmaviy: mas’uliyat sifat bo‘limida to‘planmasdan, dastur kengashi va kafedralar o‘rtasida taqsimlanadi. Bu yechim Elken va Stensaker ta’kidlagan holatga javobdir: sifat ishi rasmiy bo‘lim tomonidan bajarilganda emas, akademik xodimlarning o‘z faoliyatining bir qismi sifatida qabul qilinganda barqaror bo‘ladi [4]. Sifat bo‘limining vazifasi bu holatda nazoratchi emas, ma’lumot tahlilchisi va metodik maslahatchi bo‘lishdir.

MUHOKAMA

Natijalarning eng munozarali nuqtasi milliy reyting nizomidagi bir shart bilan bog‘liq. Nizomga ko‘ra, har yili 1-iyungacha talabalar, professor-o‘qituvchilar va ish beruvchilar ishtirokida umummilliy so‘rovnoma o‘tkaziladi; agar talabalar va o‘qituvchilarning kamida 20% i qatnashmasa, OTMga so‘rovnoma indikatorlari bo‘yicha ball berilmaydi [14]. Birinchi qarashda bu texnik shartdek tuyuladi. Aslida esa u

O‘zbekiston me’yoriy bazasida talaba ovozini OTM manfaatiga bevosita bog‘lagan birinchi mexanizmlardan biridir. Talaba fikri endi xohishga qarab so‘raladigan ma’lumot emas: uning yo‘qligi OTM uchun ball yo‘qotilishini anglatadi.

Bu shartni talabalar ovozi mexanizmi sifatida baholaganda ikki tomonni ko‘rish kerak. Bir tomondan, 20% chegarasi OTMni talabalar bilan muloqotga majbur qiladi va ESG 1.9 standartida ko‘zda tutilgan talabalar fikrini monitoringga kiritish talabiga yaqinlashtiradi [1]. 2025/26 yildagi kontingent bo‘yicha hisoblasak, chegara milliy miqyosda kamida 307 ming talabaning (1535 × 0,2) ishtirokini nazarda tutadi [14; 15]. Bunday hajmdagi ma’lumot o‘zi katta tahliliy resursdir. Boshqa tomondan, ishtirok foizi maqsadga aylansa, ma’muriy bosim orqali so‘rovnoma to‘ldirtirish xavfi paydo bo‘ladi. Bunday holatda talaba ovozi emas, uning rasmiy imzosi yig‘iladi. Shu sababli 2-jadvaldagi harakat bosqichida “natijalarni talabalarga qaytarish” vositasi kiritilgan: talaba o‘z fikri natijasida nima o‘zgarganini ko‘rsagina, keyingi so‘rovnomada samimiy qatnashadi. Ya’ni 20% shartining sifatli ishlashi tashqi talabning o‘ziga emas, ichki halqaning yopilishiga bog‘liq.

Ikkinchi muhokama masalasi — ichki va tashqi kafolat muvozanati. PF-76 va PQ-275 bilan tashkil etilgan milliy agentlik [12; 13] tashqi kafolat qatlamini institutsional jihatdan mustahkamladi. Agentlikning CHEA CIQG a’zoligiga qabul qilingani esa milliy tizimni xalqaro sifat kafolati hamjamiyatiga yaqinlashtiradi. Biroq ESG mantiqiga ko‘ra, tashqi kafolatning birinchi vazifasi ichki tizimlar samaradorligini tekshirishdir: 1.10 standarti va hujjatning 2-qismi tashqi baholashni ichki jarayonlarga tayangan holda qurishni talab qiladi [1]. Agar tashqi ko‘rsatkichlar ichki mexanizmning o‘rnini egallasa, OTMlar reytingga moslashadi, lekin o‘z ichida o‘rganish halqasini qurmaydi. Natijada ko‘rsatkichlar yaxshilanadi, talaba tajribasi esa o‘sha holatda qoladi. Muallif taklifi shundan iboratki, akkreditatsiya va reyting jarayonida OTM PDCA siklining kamida bitta to‘liq aylanishi natijasini — tuzatish rejasi va uning bajarilishini — dalil sifatida

13.00.00. – PEDAGOGIKA FANLARI
JOURNAL.NAMSPI.UZ
ISSN: 2992-9008; UDK: 37

taqdim etishi kerak. Bu ichki tizimni tashqi baholash obyektiga aylantiradi, lekin uning mazmunini belgilamaydi.

Uchinchi masala — byurokratlashuv xavfi. Harvey va Green sifatni "izchillik" yoki "nuqsonsizlik" sifatida talqin qilish, ayniqsa protsedura bajarilishiga e'tibor qaratilganda, oliy ta'limning transformatsion vazifasini soyada qoldirishi mumkinligini ko'rsatgan [2]. Bu xavf O'zbekiston sharoitida ham real. Yangi talablar paydo bo'lganda OTMlarda, odatda, yangi shakl va hisobotlar paydo bo'ladi; ularni to'ldirish o'qituvchi vaqtini oladi, bu vaqt esa talabaga teskari aloqa berishdan ajratiladi. Paradoks shundaki, sifat kafolati sifatga xizmat qiluvchi resursni o'zi iste'mol qilishi mumkin. Taklif etilgan mexanizmda bu xavfni kamaytirish uchun uchta cheklov kiritildi: indikatorlar soni har bir bosqichda ikkitadan oshmaydi; tashqi reytingda allaqachon yig'iladigan ma'lumot ichki tizimda qayta so'ralmaydi; har bir indikator aniq qarorga bog'lanadi. Indikator qaror bilan bog'lanmagan bo'lsa, uni yig'ishning ma'nosi yo'q.

Byurokratlashuvga qarshi eng ishonchli himoya, ehtimol, Elken va Stensaker tavsiflagan "sifat ishi"ning madaniy tomonidir [4]. Kafedrada hamkasblar dars kuzatuvi rasmiy tekshiruv sifatida emas, kasbiy suhbat sifatida tashkil etilsa, u hujjat yaratmaydi, lekin o'qitish amaliyotini o'zgartiradi. Potashnik ham sifatni boshqarishni nazorat bilan emas, maqsadlar va natijalarning muvofiqligini ta'minlovchi faoliyat bilan bog'lagan [6]. Bu yondashuvlar bir nuqtada kesishadi: ichki kafolat sifatni "isbotlash" uchun emas, uni "yaxshilash" uchun quriladi.

Kengayish kontekstiga qaytsak, natijalar bitta muhim xulosaga olib keladi. Talabalar soni to'rt yilda deyarli ikki barobar oshgan bir paytda [15] o'qituvchi resursi bunday sur'atda o'smaydi va 28,9 nisbati [16] individual e'tibor imkonini cheklaydi. Bunday sharoitda eng arzon va eng samarali vositalar — aniq baholash mezonlari, o'z vaqtida beriladigan qisqa teskari aloqa, xavf guruhidagi talabalarni erta aniqlash — aynan me'yoriy bazada zaif qamralgan 1.3 va 1.6 standartlariga tegishli. Hattie va Nicol

hamda Macfarlane-Dick ma'lumotlari bu vositalarning talaba natijasiga ta'siri katta ekanini ko'rsatadi [18; 19]. Bu esa ustuvorlikni belgilashda qo'shimcha dalil bo'ladi.

Tadqiqotning cheklovlari ham bor. Birinchidan, 1-jadvaldagi kodlash muallif talqiniga asoslangan; uni bir nechta mustaqil ekspert ishtirokida, kelishuv koeffitsiyentini hisoblagan holda takrorlash kerak. Ikkinchidan, tahlil me'yoriy hujjatlar darajasida qoldi: OTMlarning ichki nizomlari va amaliyoti o'rganilmadi, holbuki ba'zi muassasalarda me'yoriy bazadan ilgarilab ketgan tajriba bo'lishi mumkin. Uchinchidan, taklif etilgan mexanizm hali empirik sinovdan o'tmagan. Keyingi bosqichda uni bir nechta OTMda ikki semestr davomida sinash, teskari aloqa muddati, xavf guruhini erta aniqlash ulushi va oraliq–yakuniy nazorat natijalari o'rtasidagi o'sish ko'rsatkichlarini nazorat guruhi bilan solishtirish rejalashtirilgan.

XULOSA

1. ESG 2015 1-qismining 10 ta standarti bilan O'zbekiston me'yoriy bazasini solishtirish muallif kodlashi bo'yicha 3 ta "aniq", 5 ta "qisman" va 2 ta "zaif" qamralgan standartni aniqladi. Eng zaif qamralgan 1.3 (talabaga yo'naltirilgan o'qitish va baholash) va 1.6 (o'quv resurslari va talabalarni qo'llab-quvvatlash) standartlari talabaning kundalik o'quv tajribasiga eng yaqin turadi; demak, milliy baza hozircha tizim tuzilmasini talaba tajribasidan ko'ra yaxshiroq tartibga soladi.

2. 2026-yil 28-fevraldagi milliy reyting nizomida o'quv jarayoniga bevosita daxldor akademik blok umumiy maksimal ballning 25–37,5% ini, bitiruvchilar va raqamlashtirish bloki esa 37,5–41,7% ini tashkil etadi. Reyting kirish va natija ko'rsatkichlarini keng qamraydi, jarayon ko'rsatkichlarini esa asosan umummilliy so'rovnoma orqali bilvosita aks ettiradi. So'rovnomadagi 20% ishtirok sharti talabalar ovozining amaldagi mexanizmiga aylanishi uchun OTM ichida natijalarni talabalarga qaytaruvchi halqa zarur.

3. Talabalar soni 2021/22–2025/26 yillarda 89,9% ga oshgan va bitta o'qituvchiga 28,9 nafar talaba to'g'ri kelayotgan sharoitda OTMlarga PDCA sikliga asoslangan,

mas'uliyati dastur kengashi va kafedralar o'rtasida taqsimlangan, har bosqichda ikkitadan oshmaydigan jarayon indikatoriga tayangan ichki mexanizm taklif etiladi. Mexanizmni akkreditatsiya jarayonida ichki tizim samaradorligining dalili sifatida qabul qilish va uni tajriba-sinov orqali tekshirish keyingi tadqiqot vazifasidir.

Adabiyotlar

1. ENQA, ESU, EUA, EURASHE. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – Brussels, 2015. – 32 p. URL: https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf

2. Harvey L., Green D. Defining quality // Assessment & Evaluation in Higher Education. – 1993. – Vol. 18, No. 1. – P. 9–34. DOI: 10.1080/0260293930180102

3. Gibbs G. Dimensions of Quality. – York: Higher Education Academy, 2010. – 64 p.

4. Elken M., Stensaker B. Conceptualising "quality work" in higher education // Quality in Higher Education. – 2018. – Vol. 24, No. 3. – P. 189–202. DOI: 10.1080/13538322.2018.1554782

5. Deming W.E. Out of the Crisis. – Cambridge, MA: MIT Press, 1986. – 507 p.

6. Поташник М.М. Управление качеством образования. – М.: Педагогическое общество России, 2000. – 448 с.

7. G'afurova Sh. Texnika oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini baholash va boshqarish muammolari // Iqtisodiyot va ta'lim. URL: https://sci-p.uz/index.php/eitt/article/download/1633/1516/2998

8. Biggs J., Tang C. Teaching for Quality Learning at University. 4th ed. – Maidenhead: Open University Press, 2011. – 389 p.

9. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi O'RQ-637-son "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni // https://lex.uz/docs/5013007

10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni // https://lex.uz/docs/4545884

11. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrdagi 824-son "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish bilan bog'liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.

12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 5-maydagi PF-76-son "Ta'lim sifatini ta'minlash va ta'lim xizmatlari ko'rsatish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni.

13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 8-sentabrdagi PQ-275-son qarori bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Ta'lim sifatini ta'minlash milliy agentligi to'g'risida"gi Nizom.

14. Ta'lim sifatini ta'minlash milliy agentligi direktorining 2026-yil 28-fevraldagi buyrug'i (ro'yxat raqami 3783) bilan tasdiqlangan "Oliy ta'lim tashkilotlari milliy reytingini yuritish tartibi

to‘g‘risida”gi Nizom // https://oliygoh.uz/post/oliy-talim-tashkilotlari-milliy-reytingini-yuritishning-yangi-tartibi-tasdiqlandi

15. O‘zbekistonda talabalar soni 1,5 milliondan oshdi (Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlari) // Anhor.uz. – 2026. URL: https://anhor.uz/uzl/news/o-zbekistonda-talabalar-soni-1-5-milliondan-oshdi/

16. Oliy ta’lim muassasalari professor-o‘qituvchilari soni (Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlari) // Ta’lim xabarlari. URL: https://talimxabarlari.uz/62987/

17. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. 2025-yil davomida oliy ta’lim tizimida amalga oshirilgan islohotlar natijalariga bag‘ishlangan brifing. 20.12.2025 // https://gov.uz/oz/edu/news/view/112657

18. Hattie J. Visible Learning: A Synthesis of over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. – London: Routledge, 2009. – 392 p.

19. Nicol D.J., Macfarlane-Dick D. Formative assessment and self-regulated learning: a model and seven principles of good feedback practice // Studies in Higher Education. – 2006. – Vol. 31, No. 2. – P. 199–218. DOI: 10.1080/03075070600572090

20. Ifenthaler D., Yau J.Y.-K. Utilising learning analytics to support study success in higher education: a systematic review // Educational Technology Research and Development. – 2020. – Vol. 68. – P. 1961–1990. DOI: 10.1007/s11423-020-09788-z